

Kültürü Çözümleme Önceliği

Mukadder Çakır Aydın

Marmara Üniversitesi öğretim üyesi

Kültürel İncelemelere Giriş, Armand Mattelart ve Érik Neveu, çev. Hüsnü Dilli, Ekim 2007, 143 sayfa, 12 YTL, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İnönü Cad. No: 28, Kuştepe/Şişli, İstanbul'dan sağlanabilir.

Bir geleneğin sürdürülmesi

Fransız sosyolog ve araştırmacı Armand Mattelart ile kültür üzerine pek çok incelemesi bulunan Érik Neveu'nun *Kültürel İncelemelere Giriş* adlı yapıtı, kültür araştırmalarını kuruluşundan günümüze kadar inceleyen derli toplu bir çalışma.

Kitap toplam beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında belirtildiği gibi kültür araştırmaları, özgün ve tutarlı bir sorgulama olarak doğmuş ve kültürü, antropolojik anlamda ele alarak toplumsal grupların kültürüne yakınlaşma sağlamıştır. 1960'lar İngilteresinde Richard Hoggart (1918-) tarafından Birmingham Üniversitesi bünyesinde kurulan CCCS (Centre for Contemporary Cultural Studies – Çağdaş Kültür Araştırmaları Merkezi) özellikle 1980'den sonra önemi giderek artan bir disiplin haline gelerek, İngiltere ve A.BD.'de yaygınlaştıktan sonra tüm dünyada yeni araştırma alanlarına yönelmede etkili olur. Kültür araştırmaları, özellikle gençlik ve işçi kültürlerini, bunların medya ile ilgilerini ve halk deneyimlerinin tezahürlerini incelemede öncülük eder (2-3).

Kitabın "Burjuva Toplumunun Kültürel Eleştirisi" adlı birinci bölümünde on dokuzuncu yüzyıl İngilteresinde başlayan "kültür ve toplum" adlı düşünsel geleneğin, kültür araştırmalarının zeminini nasıl oluşturduğu açıklanır. Bunun için Thomas Carlyle (1795-1881), Matthew Arnold (1822-1888) ve William Morris'in (1834-1896), Sanayi Devrimi'nin (İngiliz) ulusal kültür(ü) üstündeki etkisini inceleme çabalarına bakılır.

Kitabın ikinci bölümü "Birmingham Yılları" (1964-1980): Kültürel İncelemelerin İlk yazı" adını taşıırken, kültür araştırmalarını, oluşum yıllarında incelediği konular açısından ve bu konuların akademik dünyayla entelektüel camiada yarattığı canlı tartışma ortamı bağlamında değerlendirir.

Üçüncü bölüm, “Algılama Yollarının Taşındığı Karşıt Anlamlar” adıyla, kültür araştırmalarının “etnografik seyri”ne bakar. Daha sonra, dönemin İngilteresindeki “post-fordcu” eğilime, siyasal dönüşüme ve Stuart Hall (1932-)’ün *Marxism Today* dergisinde yayımladığı makalelere dikkat çeker. Ayrıca, kimlik “aşınma”ları, “revizyon”lar ve “çakışma”lar irdelenir.

Dördüncü bölüm, kültür araştırmalarının önce uluslararası hale gelmesine, sonra da yaşadığını öne sürdüğü bunalıma odaklanır. Bu bölümde, (genel olarak) “yayıma”nın getirdikleri ve 1990’ların yarattığı ivmeler; Fransa ve Latin Amerika ülkelerindeki kültür araştırmaları çalışmaları; temalardaki yayılma; ve en son olarak da, “içe kapanma süreci” vurgulanır. Yazarlar, “değersizleşme” sürecinden kurtulmak için, 1970’lerdeki sorularla yeniden yüzleşme çağrısında bulunurlar (106).

Kitabın beşinci ve son bölümü olan “Bir Yenilenmenin Koşulları”nda, yayılma süreci sorgulanarak geriye neler kaldığı irdelenir. “Küresel Çağ Söylenceleri” alt başlığında, basitleştirme mantıklarına, “tüketici” kavramına ve postmodernizmle “küçük hikayeler”e yapılan vurgu açıklanır.

Mattelart ve Neveu, bu kitabı yazmakla, özellikle Fransa’daki olumsuz yaklaşıma karşı, bu “genç” geleneğin çalışmalarının tartışılmasını ve haklarının verilmesini amaçladıklarını belirtiyorlar. Diğer bir hedefleri de, toplum bilimlerinde konuyla eleştirel bir bağ kurmanın, toplumsal olayları kavramadaki önemini anımsatmak. Kültür araştırmalarını iyi bir örnek olarak görüyor; günümüzün aydınlarından beklenen “toplum uzmanı ve mühendisi gibi davranma” taleplerine karşı, bir hatırlatmada bulunuyorlar (5).

Yazarlara göre, Hoggart’ın 1957 yılında yazdığı kitap (*The Uses of Literacy: Aspects of Working Class Life*), kitle iletişim araçlarıyla yayılan kültürün işçi sınıfı üzerindeki etkisini inceleyen, temel nitelikli bir çalışmadır. Hoggart işçi kökenlidir ve akademik camiaya uzaktır. Marksizme karşı da mesafelidir. Hoggart, iletişim araçlarının halk kültürü üzerindeki etkisinin, sanıldığı gibi baskın olmadığını savunur (24).

Raymond Williams (1921-1988) ve Edward P. Thompson (1924-1993), Marksist esinli çalışmalarıyla, kültür araştırmalarının çok önemli iki adıdır. İkisi de, kültürü, erk ilişkileri ve toplumsal değişim stratejileri bağlantılarıyla yorumlar. *New Left Review* dergisiyle ilişkileri yakındır. Williams’ın, 1958’de yayımladığı *Culture and Society*, Romantikler’den George Orwell (1903-1950)’e kadar, sanayi toplumunda kültür kavramının soyağacını sunar (26).

Williams da Hoggart gibi akademik camia dışından ve işçi kökenlidir. “Birmingham” da üniversitelerin dışındadır. Kurucuların bu farklı “çoğulcu bağlanımları,” marjinalleşmelerini önlemiş; dergiler, onlar için önemli bir alternatif olmuştur. Kültür araştırmaları, en çok,

kültürü ekonominin bir yansıması olarak gören indirgemeye uğraşmıştır.

Kültür araştırmalarının dördüncü önemli adı Hall'dur. Hall, 1970'lerde, fikir dergilerinde yazan, oldukça verimli ve çok önemli bir kuramcıdır. Perry Anderson (1938-) da, *New Left Review*'da yazan bir başka önemli düşünürdür.

Kültür araştırmaları, 1980'lerden sonra İngiltere'de kurumsal bir nitelik kazanmış, "Birmingham" metinleri hızla yayılmış, A.B.D. bu gelişmenin yeni bir durağını ve temelini oluşturmuş ve metinler Latin Amerika'da da birçok çalışmaya esin kaynağı olmuştur. Bugün, hemen her ülkede kültür araştırmaları öğrenimi ya da bölümü vardır.

Yazarlar, kültür araştırmalarını, özellikle "tarihe ve ekonomiye gerektiği kadar önem vermeme"si noktasında eleştirirler (53). 1990'larda 300'e yakın kitap ve çok sayıda makale yayımlanmış, ama bu metin bolluğuna ters oranla, kalıcı katkılar giderek azalmıştır (108). Bir diğer eleştiri, kültür araştırmalarının, yurttaş simgesini kenara atıp, "tüketici" simgesini hayranlıkla öne çıkarması ve bunun sonucunda oluşan eleştirel yaklaşımın zayıflamasının bedelinin, ağır bir sapma olmasıdır. Reklamcılar, girişimciler ve idareciler, bu tüketici odaklı yaklaşıma büyük ilgi gösterirler. İnceleme konuları, daha fazla izleyici profili, kimlik oluşumunda işyeri kültürü ve uzmanlık gibi konulardır (117).

Kültür araştırmalarına yöneltilen bir başka eleştiri de, çok çeşitli konulara yayılıp, kültür ürünlerinin üretim süreçlerine gösterilen ilgi azalınca, önemsiz "şey"lere, Mattelart ve Neveu'nün deyimiyle "küçük hikâyeler"e yönelme eğilimi konusundadır (118). "Toplumsal tarih projesi de unutulmuştur" Postmodernist yaklaşımın tezahürleri olarak birçok ikili kavram dışlanmış (118-121).

Yazarlara göre, bütün bu inişli çıkışlı süreç sonunda, bugün, hem "Birmingham"ın bakış açısına çok yakın, hem de kültür araştırmalarındaki "sapma"ları değerlendiren önemli bir süreli yayın, siyaset bilimciler, sosyal bilimciler ve coğrafyacıların çıkarmakta olduğu *International Journal of Urban and Regional Research* adlı dergidir (126).

Yazarların belirttiği gibi, yirmi birinci yüzyılda, kültürün anlamı ikincil bir düzeye gelmiş; "kültürel çeşitlilik" ürün ve hizmetlerin çoğulculuğu halini almış, kültür ve iletişim ağları, endüstrileri ile hegemonyayı kurmanın yeni biçimlerine dönüşmüştür. Kültürün yeni konumu, "soft power" olarak adlandırılmaktadır (128).

Mattelart ve Neveu, kitabı, kültürel olan "şey"lerin çözümlenmesinin tüm dünyada bir öncelik olarak durduğunu belirterek bitiriyor, böylece kültür araştırmaları geleneğinin sürdürülmesi gerektiğine dikkat çekiyorlar.

Birinci bölüm, on sekizinci yüzyıl İngilteresindeki kültürel çalışmalara yer verip kültür

araştırmalarının gelişim zeminini açıklaması açısından, son bölüm ise günümüzdeki durumu, sorunları, eksiklikleri değerlendirmesi açısından ayrıca önem kazanıyorlar. Hem kültür araştırmalarına hakkını vererek, hem de gerektiğinde kültür araştırmalarını eleştirerek sürdürülen bakış açısı, kitabın güvenilirliğini artırıyor.

Kültürel İncelemelere Giriş kitabı, genel olarak kültürle, sanatla, bilgiyle ilgilenen; özel olarak da, kültür araştırmalarının, kuruluşundan bugüne kadar geçen zamandaki evrimini öğrenmek isteyen herkese olduğu kadar, sosyal bilimler öğrencilerine ve öğretim üyeleriyle kültür sosyologlarına da hitap edecek içerik ve zenginlikte. Ders kitabı olarak da kullanılabilir.

İÇİNDEKİLER